

Beslagning allmänt

Generellt

Gränsdragning mellan SISAB och hyresgästen innebär en del utmaningar i projektering av dörrmiljöer. Det är viktigt att skilja olika anläggningsägare åt, samt att system som tillhör olika parter inte sammankopplas. Detta för att inte komplicera framtida förvaltning.

Dörrar och karmar ska vara förstärkta för infästning av beslagning (t.ex. dörrstängare). Beakta även behov av förstärkning av vägg i anslutning till dörr.

All kanalisation i och omkring dörrmiljö ska vara infälld och dold. Kabel i och omkring dörrmiljö ska förläggas enligt Projekteringsanvisning El & Telesystem.

1. Låshus och beslagning

Projektering av lås och beslagning ska ingå i SISAB:s leverans. Arkitekt och låsprojektör ansvarar för att projektering av lås och beslagning uppfyller ställda krav. Teleprojektör ansvarar för att beskriva rätt funktioner ihop med brand och tillgänglighet som alla är kravställare utefter olika regelverk.

Beakta särskilt

- Tillgänglighetskrav och frångänglighetskrav
- Verksamhetsbehov
- Eventuellt passersystem
- Utrymningskrav
- Tillhållning i brandcellsgräns
- Rymningsrisk i förskolor och särskolor

Det föreligger inga krav om att uppfylla ”godkänd låsenhet” eller skyddsklasser beskrivna i SSF 200 utgåva 5.

2. Låssystem och cylindrar

Oval cylinder ska installeras för dörrar. Cylindrar ska vara utförda med mekanisk låsning och anpassade för inom- och utomhusmiljö.

Cylinderbehör för dörr ska levereras av den entreprenör som utför cylindermontage. Cylinder och cylinderbehör ska projekteras och beställas av SISAB:s ramavtalade låssmed.

I förskolor väljer verksamheten om man vill hantera låscylindrar själv eller om det ska inkluderas i projektet. I skolor ska låssystem och cylindrar inkluderas i projektet. Låscylindrar som installeras i projekt ägs och förvaltas av SISAB.

Låscylindrar upphandlas som en sidoentreprenad från SISAB:s ramavtalade låssmed. Låsschema upprättas av låssmed i samråd med projektet och verksamheten. Inga fristående (”vilda”) låssystem får installeras i skolor.

I driftutrymmen ska SISAB:s elektroniska cylindrar (Assa Cliq) projekteras.

3. Draghandtag, trycke och vred

P.g.a. hårt slitage i utbildningsmiljöer ska draghandtag, trycken och vred vara i kraftigt utförande och nickelfria. Entrédörrar och dörrar i korridorer utförs helst med draghandtag för enklare passage.

4. Nödutrymning

Nödutgång finns i olika dörrutföranden och med olika krav om till- och frångänglighet. Vissa är mellan brandceller inne i byggnad, andra ut i det fria. Med eller utan krav om återinrymning. Nödutrymning ska alltid utredas enligt brandskydds-dokumentation och nu gällande regler kring till och frångänglighet. Låskonsult ska alltid involveras för rätt beslagningsslösning. Nödutgång bör alltid övervakas för att säkerställa att den inte står olåst och för att kontrollera smitning/otillåten öppning. Kolvens/regelns läge (inte handtagets) bör indikeras med lokalt larm och återställas manuellt. Lokalt larm uppnås antingen genom dörrlarm av UDR-typ, via summer/lysdiod ovan dörr eller i nødterminal om elektrisk utrymning installeras. Övervakning av nödutgångar ska inte göras till lysdiodspanel utan summerindikering. Den lösningen kan användas för kontroll av nattlås, men inte utrymningslås.

5. Elektrisk nödutrymning Sakkunniga (Brand, Tillgänglighet och Lås) kan fatta beslut om att ersätta mekanisk beslagning enligt SS-EN179 med sk. elektrisk utrymning - men inte i verksamhetsklass 2B eller 2C (>150 pers). Kraven ska alltid dokumenteras i brandskyddsbeskrivning som ett avsteg från BBR.

- Funktionen går ut på att nyttja elektrisk låsning med sk. omvänd funktion (låser upp vid strömlöst). Detta ställer krav på ökat inbrottsskydd i form av nattlås.
- Elektroniks utrymning ser via knapp, sk. nødterminal.
- Nødterminalen bör uppfylla ställda krav i SS-EN13637 och CFPS European Guideline. Alternativt fabrikatexempel: CDVI EM301LS
- Aktiverad nødterminal aktiverar elslutbleck och möjliggör användning av armbågskontakten för att aktivera dörrautomatik.
- Nødterminalen kräver alltid manuell återställning och indikerar med ljus och ljud lokalt tills återställning sker manuellt med nyckel eller återställningsdon.
- I de fall krav på återinrymning finns sker detta genom att programmera nødterminalen att hålla dörren olåst under 10-15 minuter eller tills manuell återställning sker.
- Nødterminalen ska ljud- och ljusindikera tills återställning sker.
- Placering av nødterminal ska samordnas med Brand, TIL och verksamheten. (Höjd finns specificerat, 800-1200 ÖG)
- Skyltning (10x15cm) och indikeringar ska utföras/beskrivas i samråd med Brand och TIL.
- Strömförsörjning utförs utan UPS/reservkraft. Antingen via dörrautomat eller på separata transformatorer.

6. Kanalisation och karmöverföring

Dörrar i skalskydd, verksamhetsgränser etc. ska förberedas med kanalisation för passersystem och kringutrustning för dörrautomat. I övrigt ska verksamhetens behov av passersystem styra förberedelserna och utredning krävs i varje projekt.

Karmöverföringar ska vara infällda i dörrrens bakkant. Utanpåliggande karmöverföringar får inte nyttjas p.g.a. hög risk för skadegörelse. Antalet karmöverföringar är beroende av hur många ledare som ska gå fram genom denna. Samordnas med teleprojektör.

7. Nattlås

SISAB installerar normalt inte extralås/nattlås. Om verksamheten krävställer förhöjt skydd i dörrar genom nattlås (sk. "godkänd låsenhet" i enlighet med SSF200) ska detta bekostas och krävställas av verksamheten. Om passersystem eller dörrautomat finns ska microbrytare i nattlås kopplas så att kortläsare och armbågskontakter blockeras. Dessutom ska en microbrytare anslutas till sk. "väsentlig funktion". Detta innebär alltid besvärande handhavande och utmaningar som måste utredas ihop med verksamheten och brandssakkunnig. I mindre lokaler kan en bra lösning vara att koppla låsen i serie för villkor till belysning, men det måste utredas i varje enskilt fall.

Beakta i de fallen beslagning och funktion för nattlås, t.ex.:

- Hur ska nattlås kopplas mot s.k. väsentlig funktion

- Ska nattlås vara motorlås eller mekaniska?
- Ska nattlås övervakas till lokalt larm, sumrar eller lysdiodspaneler?

8. Larmsystem (inbrott, brand eller kombilarm)

SISAB äger larmsystemen och de får inte kopplas ihop med olika typer av dörrstyrning.

Undantag finns gällande bortkoppling av dörrhållarmagneter i brandcell samt för blockering av dörrmiljö i passersystem vid tillkopplat larmområde. Beskrivs i SISAB:s Projekteringsanvisning El- & Telesystem.

Se även SISAB:s Projekteringsanvisning El & Telesystem.

9. Magnetlås, Motorlås, Elslutbleck, Elektromekaniska lås, Eltryckeslås etc.

Gränsdragningen mellan SISAB och verksamheten rörande lås blir en utmaning i de flesta projekt. De mekaniska låskistor som normalt ligger under SISAB's ansvar byts ofta ut i projekteringen för att fungera ihop med verksamhetens passersystem och därmed flyttas ansvaret för funktion. Men oavsett vilken utrustning som installeras så påverkar man det som är SISAB's ansvar, dvs. säker utrymning och låsta trygga lokaler. Driftsäkerhet vid olika scenarion samt hantering av fellarm och felanmälningar måste hanteras vid projektering och verksamheten måste vara med i diskussionerna för att förstå sitt ansvar. Det är kostsamma och komplexa installationer som måste utredas i varje enskilt fall av projektägaren och projektansvarig i samråd med brand- och låskonsult. Den överenskomna lösningen ska dokumenteras i fastighetsdokumentationen genom dörrkort, brand-PM etc.

Beakta gränsdragning mellan anläggningsägare och utred om utrustningen tillhör fastighetsägaren eller hyresgästens passersystem.

Följande ska utredas innan beslut:

- Strömförsörjning (reservdriftstider, hantering av fellarm)
- Säkerhet vid strömbortfall
- Beslagning/nödutrymning
- Service och underhåll (vem äger/förvaltar systemet?)

10. Magnetkontakter

Behovet utreds i varje projekt och synkroniseras med telekonsult för att inte dubbelredovisas i handlingar. Magnetkontakter ska vara infällda och monterade enligt tillverkarens anvisningar i rätt montagedetaljer. Magnetkontakter ska inte vara av förspänd typ.

11. Dörrautomatik

Dörrautomatik kan installeras på dörrmiljöer med krav på tillgänglighet eller frångänglighet. Beakta att injustering och kalibrering av dörrautomatik ska anpassas efter verksamhets behov så att rätt funktion erhålls rörande hålltider, fördröjningar, hastigheter och eventuell öppningshjälp.

Montage/Infästning

Dörrautomatik ska installeras enligt tillverkarens anvisning. Beakta material i väggar, dörr och karm för rätt infästning och val av armsystem.

Dörrmiljöer som inte är förberedda för dörrautomatik måste förstärkas då dörrblad, väggdel ovan dörr, gångjärn, infästningar och karmar annars snabbt går sönder.

Val av dörrautomatik

Val av fabrikat, typ och infästning ska utredas i varje specifikt fall. En dörrautomatik med initialt högre pris kan vara lämpligare lösning i den aktuella dörrmiljön p.g.a. fler funktioner och kraftfullare utförande. Framförallt i förvaltningskedet. Inga låsta produkter och mjukvaror får användas där endast

den som installerat kan hantera service och underhåll utan systemet måste vara anpassat för ramavtalde servicepartners.

Dörrautomatik ska vara förberedd för inkoppling av lås och nedan kringutrustning utan komplettering med ingångar eller tilläggsmoduler. Dörrautomatik ska vara elektromekanisk (ej hydraulisk), typgodkänd för lägst EI30 och installationen ska utföras enligt EN 16005:2012.

Den oerhörda påfrestning som dörrmiljön utsätts för i utbildningsmiljöer gör att följande måste beaktas noggrant:

- Yttre miljö (innerdörr/ytterdörr)
- Infästnings och monteringsmöjligheter
- Dörrutformning (pardörr/enkeldörr/stål/trä)
- Dörrbladsvikt
- Antal passager
- Funktioner

Förskolor

I förskolor finns sedan tidigare ett arbetssätt kring ”högt monterat trycke” på dörrar i utrymningsväg i brandcellsgräns, för att förhindra rymningar. När det numera är krav att dessa dörrar ska förse med dörrautomatik ersätts det högt monterade trycket med öppn knapp på samma höjd, 1600 ÖG som personalen använder för att aktivera elslutbleck och möjliggöra passage utan dörrautomatik eller manuell aktivering av dörrautomatik via armbågskontaktarna.

Nödutrymning och återinrymning sker i enlighet med elektrisk nödutrymning ovan. Nödterminal behövs på bägge sidor av dörren, 800 ÖG och minst 700 mm från innerhörn/dörrsvep/annat hinder. För dörrar i byggnadens skalskydd installeras inte utvändigt nödutrymningsknapp utan funktionen löses med lås och låsbeslagning avsedd att hantera återinrymning.

Armsystem

Armar ska inte vara delbara eller uppställningsbara. Förlängningstappar ska undvikas då de sällan klarar påfrestningen över tid. Dörrpartiet/dörrmiljön bör projekteras så att dörrautomatik kan installeras utan förlängningstappar.

Vid stor risk för skadegörelse kan glidarmskena vara rätt val men då måste hänsyn tas till den stora kraftminskningen och en kraftfullare dörrautomatik projekteras.

Strömförsörjning

Dörrautomatik ska strömförsörjas från egen grupp i elcentral. Elcentralens placering i egen brandcell/avskild brandcell/annan brandcell måste utredas i vare enskilt projekt. Kabel till dörrautomatik ska vara brandklassad. Dörrautomatik ska inte matas från separat UPS, varken extern eller inbyggd i dörrautomatik.

Manövermöjligheter/vippströmställare på dörrautomatik ska tas bort för att undvika att obehöriga manövrerar automaten. Anslutning ska vara fast montage. Arbetsbrytare ska helst placeras ovan undertak. Arbetsbrytare ska vara låsbar och förse med kombinationshänglås där koden programmeras att vara SISABS 4-siffriga fastighetsnummer. (dvs, utan ändelsen -00).

Kringutrustning

Kringutrustning till dörrautomatik ska utredas i varje enskilt fall:

- *Sensorer*
Dörrsensorer ska alltid installeras på bägge sidor av dörren. Bortkoppling av sensorlister kan ske via ingång i dörrautomatik eller externa reläer.

Dörrsensor ska alltid kopplas bort vid signal från utrymningslarm. Dörrsensorer ska uppfylla kraven i EN 16005:2012. Dörrsensor ska vara av typen "Flatscan". Fabrikatexempel: Modellen "Flatscan 3D" föredras då den skyddar mot olyckor i både dörrans fram- och bakkant. I vissa fall kan modellen helt ersätta mekaniska klämskydd. Dörrsensor av s.k. IR-tubsensor ska inte användas.

- **Fjärrkontroller**

Vissa verksamheter har brukare som redan utrustats med handsändare. Ofta p.g.a. multifunktionsnedsättning. I de fallen kan finnas behov av att installera en mottagare från befintligt system till dörrautomatik.

- **Öppningsradar/dragasnöre**

Det finns miljöer där öppningsradar eller dragsnöre kan vara rätt val. Exempel kan vara en dörr i änden av en korridor där ingen vistas av annan orsak eller dörrar mellan kök och matsal.

- **Armbågskontakter**

Med undantag för armbågskontakter beskrivet ovan för avdelningsdörrar i förskola ska armbågskontakter monteras:

- c/c 800 ÖG
- Minst 700mm från innerhörn
- 1000mm från dörrsvep
- Minst 1100 mm från nedgående trappa/ramp.
- Dessutom ska ett extra säkerhetsavstånd på 400mm från trappa/ramp beaktas för att säkerställa ett säkert manövreringsutrymme. (SS 914221:2006, sida 6).

Armbågskontakt ska vara av metall och tålig mot sabotage. Orsaken är det höga slitaget och tuffa miljön i våra lokaler. Armbågskontakt ska vara kabelansluten dvs. inte trådlös och batteridrivnen. Kortslutning i armbågskontakt, eller avbrunnen kabel, får resultera i att dörren öppnar. Detta säkerställs genom att installera 2st värmesäkringar (med bryttemperatur 80 grader) i serie, en innanför maskinens kapsling och en utanför. Alternativt kan brandsäker kabel användas i kombination med tålig armbågskontakt. *Fabrikatexempel PrismaTibro.*

12. Dörrstängare

Dörrstängare ger ett högt öppningsmotstånd för daglig passage och bör därför undvikas. Dörrbroms vara ett enklare alternativ för att dörren inte ska löpa helt fritt men beakta då öppningsmotstånd om max 25N.

Dörrstängare används för slagdörrar i brandcellsgräns. Om dörren ska stå uppställd så används inte uppställningsfunktion i dörrstängare utan dörrhållarmagneter med styrning från utlöst utrymningslarm. Beskrivs nedan.

Dörrstängare med "glidarmskena" är att föredra då den inte sticker ut och lockar till skadegörelse. Observera dock att glidarmskena kraftig reducerar stängarens stängningskraft vilket måste tas med i beslut kring val av stängare.

13. Frisving

Diskussioner om dörrstängare med frisving-funktion förekommer i varje projekt men möjliga scenarion och användningsområden blir allt svårare att hitta i nya regeltolkningar. Sakkunniga för brand och tillgänglighet har krav som måste följas men som ofta är motstridiga. Brand vill att dörren ska stänga vid rökutveckling och tillgänglighet vill att dörren ska vara lätt att öppna för ut- och återinrymning.

Dörrar i brandcellsgräns som inte är utrymningsväg eller väg till utrymningsväg, kan alltså förses med dörrstängare med frisving-funktion som styrs av utrymningslarmet. D.v.s. de är helt opåverkade i normalfall men stänger dörren vid rökdetektering (kombilarm). Men om dörren är i utrymningsväg blir

den för tung att öppna för frångängligheten (max 25N) och den måste istället förses med dörrautomatik med utrymningsknapp beskrivet ovan. En lösning där man installerar dörrstängare med frisving-funktion i utrymningsväg kan i vissa fall diskuteras med kravställarna men förutsätter först och främst adresserbart brandlarm och inte kombilarm. I anslutning till utrustningen ska en testknapp installeras för att kontroller ska underlättas.

14. Dörrhållarmagneter

Dörrhållarmagneter används för att hålla en dörr uppställd. Uppställningsarmar eller uppställningsfunktion i dörrautomat ska inte användas. I anslutning till utrustningen ska en testknapp installeras för att kontroller ska underlättas. Dörrhållarmagneter i brandcellsgräns är SISAB:s ansvar och ska stänga på signal från utrymningslarm. Samordning krävs med teleprojektör och lösning för strömförsörjning ska utredas. Det gäller även gränsdragning mot hyresgästens passersystem som beskrivs i Projekteringsanvisning El-& Telesystem.

Dörrhållarmagneter i dörrar som inte är i brandcellsgräns ingår inte i SISAB:s kravställning och komponenterna ägs då av hyresgäst. Syftet är ofta att underlätta för verksamheten och krav på stängning vid brand finns inte, t.ex. mellan kök och matsal.

15. RWC i brandcellsgräns RWC i brandcellsgräns ska förses med dörrautomatik. Dörrautomatiken måste styras av hakregelns läge, dvs upptaget på toalett-behör avaktiverar automaten.

- Normal passage kan ske med eller utan dörrautomatik.
- Säkerhetsensorer ska kopplas ut vid utlöst brandlarm/brandindikering.
- Elslutbleck ska vara av sk. omvänd funktion dvs olåst vid strömlöst.
- Elslutbleck utrustas med regelkontakt.
- Dörrautomat matas från med brandsäker kabel från egen säkringsgrupp i elcentral placerad i annan brandcell.
- Regelkontakt i elslutbleck kopplas så att armbågskontakterna avaktiveras. (sk. ”killerswitch” i dörrautomat)

16. Dörrstopp

Dörrstopp monteras på vägg och är extra viktig för dörrar med dörrstängare/dörrautomatik då dörrbladet ej skall öppnas mer än 110 grader, eftersom dörrstängaren/dörrautomatiken annars utsätts för onödigt mycket slitage och går sönder.

Entrédörrar och andra utsatta dörrar ska förses med extra stabila dörrstopp av stål. Fabrikatexempel: Preconal dörrstopp 1. Dörrstopp ska installeras för att klara mekaniskt slitage (stötar och hängande last). Förstärkning av vägg eller dörrparti måste utföras i erforderlig omfattning.

17. Gångjärn

Entrédörrar/partier:

Gångjärn typ svetsgångjärn, ej justerbara (justerbara gångjärn hoppar lätt ur läge, gör dörren skev och kräver ofta underhåll), dimensioneras utifrån dörrens användning. Vid normalt belastad dörr används slitbricka av mässing och vid tungt belastad dörr används kullager. OBS! kullager får ej målas.

Dörrar som ska förses med dörrautomatik sliter hårt på infästningar och gångjärn. Dessa dörrar måste därför förses med minst två gångjärn uppe och ett nedtill.

18. Koordinatorer

Pardörrar som stängs via dörrstängare eller dörrautomatik ska förses med mekaniska stängningskoordinatorer, inte elektroniska.

19. Spanjolett och kantreglar

Entrédörrar/partier:

Nya entrépartier utförs alltid som enkeldörrar men vid ombyggnation av befintliga partier kan spanjolett behövas. Om det passiva dörrbladet ska låsas (dvs. om utrymning inte kräver dörrbredden) så ska låsbar spanjolett med cylinder ur verksamhetens låssystem användas.

OBS! Kantregel ska ej användas då den ofta orsakar skada på dörrbladet och ej går att låsa.

Innerdörrar:

För innerdörrar kan antingen spanjolett eller kantreglar vara aktuella. Det bör utredas i respektive projekt. Se även nedan under objektreferenser under respektive dörrtyp.

20. Kontrastmarkeringar

Se Projekteringsanvisning glas och Projekteringsanvisning tillgänglighet.

Metadata

Namespace: sisab

Paket: sisab-metoder

Version: 5.0.1

Sökväg: projekteringsanvisning-dörrar/beslagning-allmant/beslagning-allmant.partial.html

Genererad: 2024-05-21

QR koden innehåller en länk tillbaka till underlagsfilen